

ВІДГУК

офіційного опонента Кабака Віталія Васильовича про дисертацію та автореферат Бочара Юрія Ігоровича «Методика навчання дисципліни «Редакційно-видавничі системи» майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю» на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика навчання (технічні дисципліни)

Актуальність теми виконаної роботи та її зв'язок з планами відповідних галузей науки. Дисертаційне дослідження присвячено актуальній проблемі підвищення якості навчання інженерів-педагогів комп'ютерного профілю редакційно-видавничих систем. Особливо гостро питання дослідницької діяльності постає в умовах забезпечення підготовки студентів до майбутньої професійної діяльності, оскільки різноманітність і динаміка розвитку програмних засобів у сфері редакційно-видавничої діяльності зумовлює зміни дидактичної системи майбутнього фахівця комп'ютерного профілю та унеможлиблює формування традиційним способом знань, умінь та навичок, які забезпечать здатність ефективно здійснювати професійну діяльність у цій галузі протягом усього життя. Недостатня розробленість теоретично-практичної бази дослідження та відсутність науково-обґрунтованих методичних розробок навчання редакційно-видавничих систем спричиняє невідповідність якості навчання в цій галузі вимогам до сучасного фахівця.

Дисертаційна робота виконана відповідно до тематичного плану Української інженерно-педагогічної академії і є складовою процесу виконання науково-дослідної теми «Теоретико-методичні основи формування інноваційної культури інженера-педагога».

Найбільш вагомні наукові результати, які містяться в дисертації. Для досягнення поставленої мети та вирішення основних суперечностей дисертаційного дослідження дисертантом проведено аналіз стану розробленості проблеми у педагогічній теорії і практиці та визначено основні вимоги до навчання редакційно-видавничих систем; проаналізовано процес навчання комп'ютерних графічних систем та існуючі методики навчання редакційно-видавничих систем; теоретично обґрунтовано і розроблено модель методики навчання дисципліни

«Редакційно-видавничі системи» майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю та моделі її цілей, змісту, методу, засобів; розроблено та експериментально перевірено методику навчання дисципліни «Редакційно-видавничі системи» майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю.

Ступінь обґрунтованості використаних методів, отриманих результатів і положень дисертації, їх достовірність. У дисертаційному дослідженні на поставлені завдання дисертант дає достатньо обґрунтовані відповіді. Їх системне розв'язання дозволило Бочару Юрію Ігоровичу досить коректно отримати наукові результати дослідницької діяльності. Формулювання і обґрунтування наукової новизни одержаних результатів є чіткими і конкретними, що дає можливість лаконічно описати сутність і зміст методики навчання дисципліни «Редакційно-видавничі системи» майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю, яку побудовано на основі використання узагальненої двокоординатної моделі методики навчання дисципліни, що дозволило підвищити якість навчання студентів в галузі редакційно-видавничих систем в умовах швидкої зміни програмних засобів.

Аналіз дисертаційного дослідження Бочара Ю.І. показав, що дисертант з належною повнотою охарактеризував досліджувану проблему, запропонував сучасні шляхи підвищення якості підготовки майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю через впровадження в процес їх підготовки методики навчання дисципліни «Редакційно-видавничі системи», практичних професійно-орієнтованих завдань та лабораторного практикуму, що сприяло підвищенню ефективності навчального процесу. Методи наукового пошуку є доцільними щодо розв'язання поставлених завдань дисертаційного дослідження.

Дисертаційна робота Бочара Юрія Ігоровича вирізняється новизною, значним фактичним матеріалом, оригінальним підходом до аналізу та вирішення поставлених завдань, високою інформативністю. Робота характеризується структурованістю, методичною завершеністю і чіткістю висновків.

Значення для науки і практики отриманих автором результатів. Значення дослідження для науки вбачається в тому, що автором уперше теоретично обґрунтовано, розроблено та експериментально перевірено методику

навчання дисципліни «Редакційно-видавничі системи» майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю; набули подальшого розвитку модель цілей навчання дисципліни «Редакційно-видавничі системи», модель змісту навчання редакційно-видавничих систем та структурно-логічна модель методу навчання; уточнено модель професійної діяльності інженера-педагога комп'ютерного профілю.

Практична цінність отриманих результатів полягає у тому, що автором впроваджено в процес професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю методику навчання дисципліни «Редакційно-видавничі системи», а також практичні професійно-орієнтовані завдання, лабораторний практикум для організації навчального процесу з дисципліни.

Вагоме практичне значення отриманих результатів та їх впровадження в навчальний процес підтверджено відповідними довідками від Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, Бердянського державного педагогічного університету, Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка та Української інженерно-педагогічної академії.

Рекомендації стосовно використання результатів і висновків дисертації. Даючи оцінку змісту дисертаційної роботи Бочара Юрія Ігоровича, її завершеності та оформлення варто зазначити, що її зміст повністю відповідає завданням дослідження, а зміст структурних частин її назві. Представлені додатки конкретизують низку основних положень дослідницької діяльності.

У **вступі** дисертації імпонує подана характеристика впливу інформатизації та комп'ютеризації виробничих процесів на зміст професійної діяльності майбутнього інженера-педагога комп'ютерного профілю.

У **першому розділі** дисертантом встановлено особливості професійної діяльності інженерів-педагогів комп'ютерного профілю в умовах інформатизації освіти, досліджено навчання комп'ютерних графічних систем майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю у вищих навчальних закладах, проаналізовано традиційну методику навчання дисципліни «Редакційно-видавничі системи» майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю та визначено проблему

дослідження.

Цікавим і корисним є опис досвіду закордонних навчальних закладів (Reeves College (США, Канада), FZD Design Studio (Сінгапур), Canadore College (Канада)), які готують фахівців редакційно-видавничої справи та порівняння методик дидактичної підготовки майбутнього фахівця комп'ютерного профілю з вітчизняними закладами освіти.

Доцільною є подана дисертантом модель процесу навчання комп'ютерних графічних систем в процесі професійної підготовки інженерів-педагогів комп'ютерного профілю, яка відображає чіткі взаємозв'язки в комп'ютерних графічних системах та констатує, що фахові навчальні дисципліни не можуть існувати окремо від програмних засобів і в той же час програмні засоби повинні входити в певні блоки, що містять обов'язкове вивчення фахових навчальних дисциплін. Проведені дослідження дали можливість визначити роль та місце дисципліни «Редакційно-видавничі системи» як складової навчання комп'ютерних графічних систем.

Аналіз традиційної методики навчання дисципліни «Редакційно-видавничі системи» засвідчив, що існують певні труднощі з огляду на вимоги до фахової підготовленості майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю, а саме: методика вивчення дисципліни «Редакційно-видавничі системи» передбачає оволодіння студентами обмеженим переліком програмних пакетів (QuarkXPress, PageMaker та CorelDRAW), що не повною мірою задовольняють вимоги ринку праці; виконуючи завдання навчальної дисципліни згідно традиційної методики навчання, студенти лише частково вивчають такі складники редакційно-видавничого процесу, як верстка та макетування, робота з графічними редакторами; в традиційній методиці існує певна розбіжність між обсягом необхідної для професійної діяльності інформації та часом, відведеним на її засвоєння; традиційна методика навчання не передбачає швидкого впровадження у навчальний процес нових програмних засобів та нових версій програмних продуктів при їх появі на українському ринку. Необхідність їх вирішення й обумовила проблему дослідження, яка полягає у підвищенні якості навчання редакційно-видавничих систем цих фахівців.

У **другому розділі** дисертантом теоретично обґрунтовано та розроблено авторську модель навчання дисципліни «Редакційно-видавничі системи», моделі її цілей, змісту, методу та засобів навчання.

Під час побудови узагальненої двокоординатної моделі методики навчання майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю з дисципліни «Редакційно-видавничі системи» дисертантом було визначено передумови підвищення якості навчання дисципліни, а саме: навчання студентів адаптуватися до зміни програмних засобів (появи нових) та зміни версій програмних засобів; використання альтернативних програмних засобів від різних виробників; зміна орієнтації практичного навчання редакційно-видавничих систем з суто навчальної на професійну та педагогічну діяльність.

Розроблена авторська модель відображає процес підготовки майбутнього фахівця на трьох рівнях: концептуально-цільовому, змістово-процесуальному та методичному. На концептуально-цільовому рівні обґрунтовано фактори, що визначають характер навчання редакційно-видавничих систем: обумовленість характеру діяльності програмними засобами, інтегруючий характер дисципліни, швидкі зміни програмних засобів. На змістово-процесуальному рівні автором моделі виділено орієнтаційний, виконавчий та рефлексивний блоки у відповідності до структури навчальної діяльності майбутнього фахівця комп'ютерного профілю. На методичному рівні визначені компоненти методики та зв'язки між ними і блоками змістово-процесуального рівня.

Для повноти конкретизації узагальненої моделі методики навчання майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю з дисципліни «Редакційно-видавничі системи» дисертантом доцільно було розроблено моделі окремих її складників: цілей, змісту, методів та засобів навчання редакційно-видавничих систем. Це дозволило, на основі здійсненого синтезу усіх складових, розробити зміст компонентів методики навчання дисципліни «Редакційно-видавничі системи» (визначено цілі, сформульовані загальні та специфічні дидактичні принципи, визначено зміст навчання як сукупність трьох модулів, вибрано методи навчання,

розроблено засоби навчання, обрано методи контролю) для здійснення подальшої емпіричної перевірки результатів проведеного теоретичного дослідження.

У **третьому розділі** автором подано організацію і методикку проведення експерименту та здійснено аналіз його результатів.

Дисертантом у процесі емпіричного дослідження розробленої методики навчання дисципліни «Редакційно-видавничі системи» було визначено критерії та показники якості розробленої авторської методики навчання.

Результати, одержані шляхом експериментальної перевірки розробленої методики навчання, підтвердили гіпотезу про підвищення якості навчання майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю редакційно-видавничих систем. Констатувальний, формувальний та порівняльний етапи експерименту чітко сплановані, вірогідність одержаних результатів доведено шляхом проведення статистичного аналізу отриманих даних за критерієм χ^2 Пірсона, а характер навчального процесу за експериментальною методикою був оцінений експертами більш високими оцінками.

Загалом дисертаційна робота Бочара Юрія Ігоровича вирізняється новизною, значним фактичним матеріалом, оригінальним підходом до аналізу та вирішення поставлених завдань, високою інформативністю. Рецензоване дослідження відзначається вмінням реалізувати поставлені завдання, провести глибоке і складне дослідження проблеми, усвідомленням подальших перспектив.

Висновки до розділів, загальні висновки достатньо повно характеризують зміст дослідження.

Мовностилістична культура дисертації належна, хоч не позбавлена певних огріхів. Бібліографічний опис у списку літератури зроблено з дотриманням сучасних установлених вимог.

Зміст і структура автореферату цілком відповідає змісту та структурі дисертаційного дослідження. В авторефераті досить повно і коректно охарактеризовано основні результати дисертаційного дослідження, які пройшли апробацію на науково-практичних конференціях і семінарах.

Повнота викладу основних результатів дисертації в опублікованих працях. Результати дисертації Бочара Ю.І. відображені у 14 наукових і науково-методичних працях (з них 12 одноосібних), у тому числі 6 статей – у провідних наукових фахових виданнях України, 1 стаття – в іноземному періодичному виданні, 5 публікацій – у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій, 1 – лабораторний практикум, 1 – стаття в іншому виданні, що свідчить про достатній рівень висвітлення в наукових виданнях та апробації теоретичних та емпіричних результатів дисертаційного дослідження.

Зауваження щодо змісту дисертації. У цілому, відзначаючи високий науковий і методичний рівень дисертаційної роботи Ю.І. Бочара, зауважимо, що робота не позбавлена певних недоліків, серед них такі:

1. Дисципліну «Редакційно-видавничі системи» викладають в різних вищих навчальних закладах: педагогічних, технічних, академіях та ін. Автору в процесі дослідження доцільно було б подати специфіку навчання редакційно-видавничих систем у даних ВНЗ.

2. В п. 2.3 дисертації CorelDRAW, Adobe Illustrator, Adobe Photoshop автором названо «засобами навчання інженера-педагога комп'ютерного профілю в галузі редакційно-видавничих систем». Думка автора носить досить дискусійний характер, оскільки це в першу чергу програмні середовища (графічні редактори).

3. Що стосується критеріїв ефективності методики навчання дисципліни «Редакційно-видавничі системи», то автор в п. 3.1 дисертації виділяє їх 3 на підставі аналізу наукової літератури та зважаючи на зміст методики. Це добре, проте потрібно було використати також досвід фахівців експертної групи.

4. Не можна цілком погодитись з думкою автора, що «інженер-педагог комп'ютерного профілю тільки тоді може вважати себе фахівцем, коли він досконало володіє знаннями про верстку і макетування, комп'ютерний дизайн, оформлення та підготовку до друку різних поліграфічних джерел», адже це стосується лише конкретної спеціалізації підготовки фахівця.

5. У роботі є традиційні для дисертаційних робіт граматичні огріхи і помилки стилю (сс. 48, 54, 63, 75, 86, 102, 129, 132 і т.д.).

Проте зазначені зауваження суттєво не знижують науковий рівень дисертаційного дослідження Бочара Ю. І.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам.
Дисертаційна робота Бочара Юрія Ігоровича є самостійним, завершеним дослідженням, що відповідає вимогам пунктів 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567, які ставляться до робіт, поданих на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук, а її автор заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика навчання (технічні дисципліни).

Офіційний опонент

В. В. Кабак, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри комп'ютерних технологій Луцького національного технічного університету